

Live to the Max!

Beïnvloeding van de motivatie en prestaties van adolescenten door hun omgeving

J.F. Loeve 1506013

BK minor: Sociaal Duurzame Wijk

Abstract

In deze paper wordt een uiteenzetting gemaakt van drie theorieën die elk een verschillende visie hebben op de manier waarop adolescenten door hun omgeving beïnvloed worden en welke gevolgen dit voor hun motivatie en prestaties heeft. Ook wordt de koppeling met jongeren in achterstandswijken gemaakt, omdat zij relatief gezien het minst gemotiveerd zijn en de slechtste (school)resultaten behalen. De drie theorieën zijn: Institutional Resource-theorie (welke focust op de aanwezige instellingen binnen een wijk) de Collectieve Socialisatie-theorie (welke focust op het belang van relaties tussen volwassenen en de adolescent) en de Social Contagion-theorie (welke focust op het belang van relaties met leeftijdsgenoten) [7]. De beïnvloeding door de omgeving (hierbij wordt zowel de fysieke als de sociale omgeving bedoelt, het omvat dus alle drie de theorieën) blijkt slechts zeer klein te zijn. Inkomen, individuele kenmerken en gezinskenmerken blijken veel belangrijke factoren te zijn. Er is echter wel sprake van beïnvloeding door de omgeving en dan met name door de sociale relaties (Collectieve Socialisatie-theorie en Social Contagion-theorie). Deze hebben direct invloed op de motivatie en de prestaties van adolescenten. De aanwezige instellingen (Institutional Resource-theorie) hebben hier alleen indirect invloed op (doordat kwalitatief hoge services binnen een wijk relaties binnen diezelfde wijk faciliteren). Van de beide sociale relaties blijkt de relatie met leeftijdsgenoten het meest belangrijk in deze levensfase. De adolescent gaat namelijk op zoek naar zijn eigen identiteit. Het best kan hij/zij zich identificeren met leeftijdsgenoten waardoor deze relaties het meest belangrijk zijn en de leeftijdsgenoten het meeste invloed hebben op de motivatie en de prestaties van de adolescent. In achterstandswijken (waar het percentage allochtonen relatief hoog is) is vooral de relatie met familiale leeftijdsgenoten van grote invloed. Zij, de familiale leeftijdsgenoten, kunnen namelijk, beter dan de ouders (die vaak weinig van het Nederlandse schoolsysteem afweten en een taalachterstand hebben), de schoolkeuzes, en het maken van huiswerk begeleiden en fungeren hierdoor vaak als

Keywords

Empowerment, Institutional resource-theorie, Collectieve Socialisatie-theorie, Social Contagion-theorie, Motivatie, Neighborhood effects, Rolmodel(len), Adolescentie

Introductie

Een groot probleem in achterstandswijken is de achterstand waarmee jongeren uit deze wijken deel moeten gaan nemen in de maatschappij. Een hoog percentage heeft geen startkwalificatie, en vaak hebben zij ook weinig werkervaring opgedaan. Een (goede) baan vinden wordt hierdoor veel moeilijker. Dit paper gaat over de empowerment van deze jongeren. Hoe kun je er voor zorgen dat zij voldoende

gestimuleerd worden om eruit te halen wat erin zit?

Hierbij gaat het zowel om motivatie als om schoolprestaties.

Motivatie bestaat volgens McCombs (1994) uit drie aspecten, namelijk: Will (willen, het zelfbewust zijn en het zelfvertrouwen hebben), Skills (vaardigheden bezitten, competent zijn) en social support (de sociale ondersteuning, zorgt voor de empowerment van iemand). In dit paper zullen het willen en de vaardigheden (will en skills) buiten beschouwing blijven, omdat deze niet (direct) in verband staan met

de omgeving waarin iemand leeft, deze kunnen hier echter wel een gevolg van zijn. Verder bleek dat er voor het behalen van goede schoolresultaten ook drie factoren van doorslaggevend belang zijn. Deze factoren zijn, zo blijkt uit onderzoek van CPRN (Canadian Policy Research Networks)(2003): adequaat inkomen, een goede opvoeding en steunende gemeenschappen. Ook hieruit blijkt dus weer dat het leven in een steunende omgeving van belang is. Wel wordt in dit onderzoek vermeldt dat het inkomen verreweg het belangrijkste aspect is (dit heeft ook veel invloed op de beide andere aspecten). Vaak worden deze invloeden vanuit de omgeving waarin iemand woont in de literatuur aangeduid als 'neighborhood effects' en deze term zal in dit paper ook worden gebruikt. Naar deze neighborhood effects is relatief weinig onderzoek gedaan, omdat inkomen, etniciteit, verblijfsstabiliteit en het gezin belangrijker werden geacht voor de motivatie en prestaties van kinderen en adolescenten. Hierdoor zijn neighborhood effects een relatief 'jong' onderzoeksgebied.

Over deze neighborhood effects zijn drie theorieën: 'Institutional resource-theorie', 'Collectieve Socialisatie-theorie' en 'Social Contagion-theorie'. De Institutional Resource-theorie benadrukt het belang van de aanwezigheid van bepaalde instituties, zoals bijvoorbeeld politie, bibliotheek, parken etc. De Collectieve Socialisatie-theorie benadrukt de invloed van volwassenen als rolmodellen en de informele sociale controle binnen een wijk. De derde theorie, de Social Contagion-theorie, besteedt aandacht aan de invloed van leeftijdsgenoten [7]. Deze drie theorieën zullen later in dit paper uitgebreider worden toegelicht en ook zal er een koppeling gemaakt worden met achterstandswijken, omdat hier de empowerment van jongeren het meest relevant is. De onderzoeksvraag die in dit paper beantwoordt tracht te worden is: 'Welke aspecten zijn noodzakelijk binnen een wijk voor adolescenten om gestimuleerd en geïnspireerd te geraken, zodat zij het beste uit zichzelf halen?' Het gaat hier zowel om de motivatie die adolescenten hebben, maar ook om de daadwerkelijke prestaties zoals bijvoorbeeld IQ, schoolprestaties etc. De hypothese is dat met name de sociale netwerken (relaties met buurtbewoners, zowel in dezelfde leeftijdscategorie als volwassenen) hiervoor van belang zijn, en dat aanwezige instellingen 'slechts' een ondersteunende rol spelen.

Adolescenten

Met adolescenten worden in het geval van dit paper de personen in de leeftijdscategorie van 12 tot 20 jaar. De reden voor de focus op adolescenten is, dat zij direct in contact staan met hun omgeving, en ook hun eigen weg kunnen en mogen bepalen door die omgeving. Een jongere doelgroep zou de neighborhood effects veelal indirect (via de ouders) ervaren, wat het vaststellen van deze effecten bemoeilijkt.

Een andere reden is, dat dit een periode van wezenlijke veranderingen is, zowel op fysiek, sociaal, emotioneel, moreel en cognitief gebied. Daarnaast gelden er nieuwe socio-culturele verwachtingen en verplichtingen voor adolescenten. Wat dit tot een zeer chaotische levensfase kan maken [8]. Extra belangrijk dus dat de omgeving in deze periode een ondersteunende functie vervult. Het hebben van een goede vriend of een goede relatie met één van beide ouders zorgt voor veel jongeren voor het goed doorkomen van deze periode.

Het hebben van een positief zelfbeeld tijdens de adolescentie is zeer belangrijk, omdat dit namelijk ook sterk van invloed is op het zelfbeeld dat de persoon in de volwassen jaren van zichzelf heeft. De omgeving kan dit positieve zelfbeeld stimuleren of juist zorgen voor een negatief zelfbeeld door reacties en opmerkingen maar ook non-verbale signalen, waardoor men zich met andere gaat vergelijken. Ook hierop heeft de omgeving dus weer veel invloed. Tijdens de adolescentie staat het creëren van een eigen identiteit centraal. Voorheen werden de ouders als ideaalbeeld en rolmodel gezien. In deze periode echter, rijst de kritische twijfel met name tegenover de ouders, maar ook tegenover zichzelf en de rest van de wereld. Daardoor gaat de adolescent in deze fase op zoek naar nieuwe rolmodellen waarmee hij zichzelf kan identificeren. Deze zullen kritisch geanalyseerd worden en indien zij deze kritische analyse doorstaat zullen zij bewonderd en nagevolgd worden [9]. Hieruit blijkt dus duidelijk de grote invloed van de omgeving tijdens deze levensfase, wat het zeer interessant maakt om de omgevingsfactoren waarmee de adolescenten te maken hebben te analyseren.

Institutional Resource-theorie

Zoals al vermeldt legt deze theorie de nadruk op de aanwezige instellingen binnen een bepaalde omgeving, hierbij behoren ook de personen die werkzaam zijn in een dergelijke instelling. Leventhal en Brooks-Gunn (2000) omschrijven deze theorie als volgt: 'The availability, accessibility, affordability and quality of learning, social and recreational activities, child care, schools, medical facilities and employment opportunities present in de community'. Het gaat dus niet alleen om de kwantiteit van aanwezige instellingen, maar zeker zo belangrijk is ook de kwaliteit. Alle instellingen dragen bij aan stimulerende leeromgeving, ook op sociaal gebied. Zo bieden instellingen adolescenten toegang tot bredere sociale netwerken. Dit draagt bij aan het constructief bezig zijn van adolescenten. Het invullen van hun tijd met constructieve bezigheden, zorgt voor een minder grote kans op roken en drugsgebruik.

Wel is het van belang dat de instellingen binnen een wijk niet met elkaar concurreren, en de gehele buurt bedienen [3].

Enkele voorbeelden van instellingen en de voordelen daarvan zullen nu besproken worden.

Kinderdagverblijf; Ondanks dat het waarschijnlijk in eerste instantie onwaarschijnlijk lijkt dat een kinderdagverblijf invloed heeft op een adolescent is het tegendeel waar. Het gaan naar een kinderdagverblijf op jonge leeftijd heeft namelijk invloed op de leerervaringen die het kind op doet, hoe het zich gedraagt, en ook op de fysieke gezondheid. Indien het kind naar een kwalitatief hoog kinderdagverblijf is gegaan heeft dat lange termijn positieve effecten op cognitief en sociaal-emotioneel vlak.

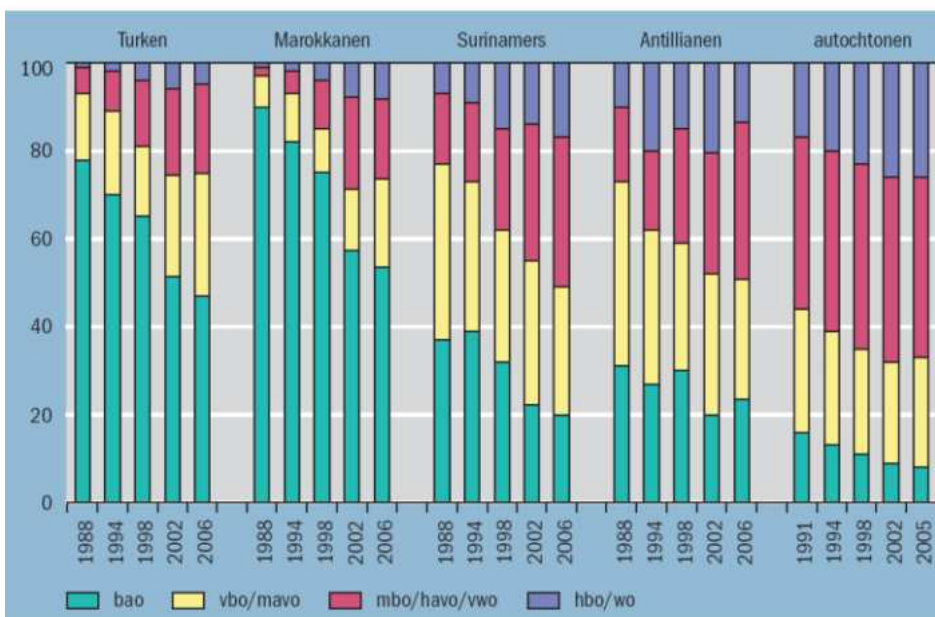
Werkgelegenheid; Uiteraard is het goed voor adolescenten om werkervaring op te doen, door bijvoorbeeld het hebben van een bijbaantje. Een tweede voordeel van voldoende werkgelegenheid is dat mensen die binnen hun buurt werken als rolmodel kunnen functioneren. Adolescenten zien wat het hebben van een bepaalde baan hen oplevert, wat hen kan stimuleren om datzelfde te willen bereiken. Door arbeidsparticipatie kan een persoon grotere formele, maar ook informele sociale netwerken opbouwen. En kan men zien hoe het er in de 'volwassen wereld' eraan toegaat, wat voor extra motivatie kan zorgen. Deze theorie, de Institutional Resource-theorie, is echter moeilijk los te koppelen van de invloed van de

ouders. Deze bepalen namelijk waar het gezin zich vestigt, hier zal door de ouders ongetwijfeld ook gelet worden op de aanwezige instellingen en er zal een plaats geselecteerd worden die de instellingen bevat die door hen belangrijk worden geacht [5].

Daarnaast faciliteren kwalitatief hoge services positieve relaties tussen adolescenten en tussen de adolescent en volwassenen, het werkt dus beide andere theorieën (de Collectieve Socialisatie-theorie en de Social Contagion-theorie) in de hand.

Institutional Resource-theorie in achterstandswijken:

Veelal zijn de er minder voorzieningen in achterstandswijken en is tevens de kwaliteit hiervan minder. Dit doordat het aantrekken van werknemers naar een achterstandswijk moeilijk is. Hier is als het waren sprake van een vicieuze cirkel. Een voorbeeld zijn scholen. Voor veel leerkrachten is het niet aantrekkelijk om in een achterstandswijk les te geven, door het beeld dat zij hiervan hebben (veel ongeïnteresseerde leerlingen, een lager niveau). Dit zorgt ervoor dat de 'mindere' leerkrachten daar komen te werken, daarnaast is het mogelijk dat de leerkracht het negatieve beeld dat hij heeft over de buurt projecteert op de leerling. Daarnaast is het ook nog het geval dat een leerkracht van buiten zich vaak slecht in kan leven in de problematiek waarmee de jongeren te maken hebben, en ook hun capaciteiten minder weet te waarderen en benutten. Hierdoor zullen de leerlingen ook daadwerkelijk ongeïnteresseerd zijn en vaker vroegtijdig school verlaten [7]. Een relatief groot deel van de allochtone bevolking woont in achterstandswijken. Dit verklaart waarschijnlijk ook voor een deel waarom alle allochtonen bevolkingsgroepen gemiddeld minder goed zijn opgeleid van de autochtone bevolking (zie figuur 1). Het projecteren van een beeld over een bepaalde wijk op een individu wordt territoriale stigmatisering genoemd. Dit speelt uiteraard niet alleen een rol in de relatie van leerkracht en leerling.

guur 1 Opleidingsniveau van 15-64-jarige niet-schoolgaanden naar etnische groep
Bron: Sociaal Cultureel Planbureau: Jaarrapport Integratie 2007

Fi

jongeren. Ook hebben de relatienetwerken binnen een wijk tussen volwassenen invloed op de ouders en indirect (via de opvoeding) op hun kinderen. De hoeveelheid sociale steun de ouders ervaren heeft invloed op de hoeveelheid stress die zij ervaren bij het opvoeden van hun kinderen. Meer sociale steun betekend minder stress, wat gunstige effecten zal hebben op hun manier van opvoeden [5].

Collectieve

Ook is er vaak minder werkgelegenheid in achterstandswijken, wat ervoor zorgt dat meer mensen werkloos zijn. Dit heeft economische gevolgen voor deze personen, maar het gaat verder. Hierdoor worden deze personen ook onthouden van de sociale netwerken die ontstaan door arbeidsparticipatie, en blijft het zicht op de toekomst troebeler (geen werkende rolmodellen in hun nabije omgeving) [6].

Het ontbreken van bepaalde instellingen zorgt er dus voor dat (met name op sociaal gebied) jongeren achter kunnen blijven. Dit zorgt voor een verminderde motivatie om bepaalde doelen te bereiken, omdat het doel ook minder duidelijk gesteld kan worden.

Collectieve Socialisatie-theorie

Bij deze theorie worden volwassenen als rolmodellen en (potentiële) handhavers gezien, die in kunnen grijpen als jongeren ongepast gedrag vertonen [3]. Het wonen in een omgeving waar veel informele sociale controle is heeft veel positieve effecten op jongeren. Onder andere stimuleert dit het hebben van volwassen rolmodellen voor adolescenten, en het hebben van een volwassen rolmodel binnen de wijk vergroot het veiligheidsgevoel met 1,39 keer [2]. Tevens zorgt het hebben van een rolmodel ervoor dat het significant minder vaak voorkomt dat de adolescent alcohol drinkt, rookt, drugs gebruikt of betrokken is bij uitingen van geweld. Het uitblijven van al deze vormen van risicovol gedrag zullen positieve gevolgen hebben op de prestaties van

socialisatie in achterstandswijken:

Vaak ontberen jongeren in achterstandswijken positieve rolmodellen, omdat volwassenen in hun omgeving andere dingen aan hun hoofd hebben, of zelf slecht opgeleid zijn en het nut van een goede opleiding niet inzien [7]. Bovendien blijkt uit onderzoek dat de steun die ouders ervaren bij het opvoeden van hun kinderen lager is in wijken met een laag gemiddeld inkomen. Waardoor zij meer stress hebben en daardoor ervaren adolescenten hun ouders in deze wijken als minder 'warm' en meer controlerend [5].

Social Contagion-theorie

Deze theorie gaat over de invloed die jongeren op elkaar hebben. Zo kunnen zij gedrag van elkaar imiteren, maar zich ook juist proberen te onderscheiden van elkaar [1]. Vaak wordt bij deze theorie alleen de nadruk op de negatieve invloed die jongeren op elkaar hebben gelegd (zoals bijvoorbeeld crimineel gedrag, of het drinken van alcohol), positieve beïnvloeding is echter ook mogelijk. Deze invloed die jongeren op elkaar hebben begint al heel vroeg, zelfs nog voordat kinderen naar de basisschool gaan, worden zij al beïnvloed door andere kinderen [5].

In de adolescentie periode gaat het individu vaak deel uitmaken van zowel een 'clique' als een 'crowd'. De clique bestaat gemiddeld uit een vijftal leden. Meestal zijn de leden van dezelfde socio-economische klasse

met een gemeenschappelijke set van waarden, interesses, activiteiten etc. Dit is een vrij gesloten groep en zijn vrijwel altijd unieseksueel, maar evolueren tijdens de middenadolescentie naar een heteroseksuele samenstelling. De crowd is een grotere groep, die ontstaat door samensmelting van verschillende cliques. Binnen de clique zal meer persoonlijke informatie gedeeld worden (meer communicatie), terwijl de crowd meer gericht is op sociale activiteiten (zoals feestjes) [8]. Doordat er binnen een clique meer (persoonlijke) gesprekken plaatsvinden heeft deze groep ook meer invloed op het individu.

Uit onderzoek blijkt dat jongeren die veel contact met hun familie hebben beter presteren op school, en jongeren die vooral veel contact hebben met vrienden presteren slechter. Dit toont aan dat vrienden een belemmerende factor kunnen vormen. Een mogelijke verklaring is, zoals reeds vermeldt, dat jongeren omgaan met mensen die op hen lijken, die in hetzelfde patroon zitten. Zo blijkt veel steun van leeftijdsgenoten in een 'lage-risico' buurt positieve effecten te hebben, maar in een 'hoge-risico' buurt juist negatief de jongeren te beïnvloeden [6]. Het is dus zowel mogelijk om in een positieve spiraal als in een negatieve spiraal te zitten als het gaat om vrienden groepen. Jongeren met schoolgaande/werkende vrienden zullen hierdoor gemotiveerd raken, en jongeren met vrienden die geen constructieve tijdsbesteding hebben, zullen zelf ook minder in hun toekomst investeren. Een belangrijk verschil in het contact met leeftijdsgenoten en familie blijkt de kwaliteit. Zo is het contact met familie meer gericht op het verzorgen van een goede toekomst en het contact met vrienden gaat vooral om het hier en nu en om het hebben van een leuke tijd [6]. De grotere invloed van de ouders op keuzes met betrekking tot een goede toekomst blijkt ook uit onderzoek van Verhofstadt-Denève (1991). Hierbij geeft 33,5% aan dat hun ouders invloed hebben op hun opvattingen en keuzes en 19% geeft aan dat hun vrienden invloed hebben.

Social contagion in achterstandswijken

Een locatie waar jongeren veel leeftijdsgenoten

ontmoeten is de school. Pannecoucke (2008) zegt het volgende over scholen in achterstandswijken: 'De scholen in achterstandswijken trekken voornamelijk kansarme jongeren aan. Dergelijke eenzijdige samenstelling kan de prestaties van de leerlingen negatief beïnvloeden en hierdoor de kansarmoedeproblematiek bestendigen of zelfs versterken'. Hier beïnvloeden de leerlingen elkaar dus op een negatieve manier.

Een belangrijke stimulerende factor voor Marokkaans-Nederlandse jongeren is een ouder familielid (zoals een broer of zus, of neven of nichten). Deze kunnen hen stimuleren om verder te studeren, hen helpen met het maken van huiswerk, of begeleiden bij het maken van keuzes. Dit is met name voor allochtone jongeren van belang, omdat hun ouders minder over het Nederlandse schoolsysteem weten, en hierdoor dus minder goed keuzes kunnen begeleiden of hulp kunnen bieden bij huiswerk en daarnaast een taalachterstand kunnen hebben. Uit onderzoek blijkt ook dat allochtone jongeren ook daadwerkelijk meer met hun broer/zus over school praten dan de autochtone jongeren binnen Nederland (zie figuur 2) [6].

Dit contact is noodzakelijk binnen een

Praten met je broer of zus over	Pearson Chi ²
- de les	.006*
- klasgenoten	.055**
- huiswerk	.001*
- docenten	.010*
- cijfers	.001*

*Significant op .01 (2-zijdig)

**Significant op .06 (2-zijdig)

Figuur 2 Overzicht van de verbanden tussen 'praten met broers of zussen' tussen allochtonen en autochtonen jongeren.

achterstandswijk, want zoals al gezegd bij de uitleg van deze theorie, heeft intensief contact met leeftijdsgenoten in een 'hoge-risico' omgeving vaak negatieve effecten op de jongeren, waardoor ze in een negatieve spiraal kunnen komen.

Het hebben van goede relaties met familiale leeftijdsgenoten zal dus veelal een positief effect op de motivatie en prestatie van jongeren in achterstandswijken hebben, terwijl het veel contact hebben met vrienden veelal negatieve effecten hierop zal hebben.

Onderzoeken naar neighborhood effects

Hierna zullen twee praktische onderzoeken die

gedaan zijn naar neighborhood effects worden beschreven. De drie eerder beschreven theorieën kunnen hierbij als theoretische kader dienen. Bij de onderzoeken wordt er veelal naar gestreefd het individu los te koppelen van zijn omgeving om mogelijke veranderingen, veroorzaakt door die omgeving te kunnen bestuderen.

MtO-project (Moving to Opportunities):

Dit is een project waarbij gezinnen uit buurten waar het gemiddeld inkomen zeer laag lag, de kans kregen, door middel van een subsidieregeling, te verhuizen naar een huis in een buurt waar het gemiddeld inkomen hoger lag. Hierdoor zouden de gezinnen vooruit moeten kunnen komen, zo was de gedachte. Dit project bood voor onderzoekers een goede gelegenheid om onderzoek te doen naar neighborhood effects.

Het bleek echter dat slechts het verhuizen naar een andere buurt niet het gewenste effect had. De schoolprestaties van de kinderen waren iets beter, maar zeker niet indrukwekkend [3].

Tweelingen onderzoek:

In een Engels onderzoek onder tweelingen die afzonderlijk (in een andere omgeving) van elkaar opgroeiden, kon 5% van de verschillen tussen hen verklaart worden door omgevingsfactoren, oftewel neighborhood effects [5].

Conclusies:

Uit deze onderzoeken blijkt dat er sprake is van neighborhood effects. De invloed hiervan blijkt echter zeer klein te zijn.

Overige factoren

Zoals bleek uit de onderzoeken die gedaan zijn naar neighborhood effects zijn de invloeden van de omgeving slecht klein. Daarom zal hier een (kort) overzicht gegeven worden van andere, (mogelijke) factoren die van invloed zijn op de motivatie en prestaties van de adolescent.

- Een laag inkomen van het gezin en een laag gemiddeld inkomen van de gehele buurt. Over het algemeen presteren jongeren uit deze buurten slechter op school en hebben een slechtere mentale en fysieke gezondheid. Het verschil in inkomen heeft meer invloed op de ontwikkeling van jongens dan op meiden. Tussen het opgroeien in een gezin met een hoog inkomen en IQ en verbale vaardigheden is een positieve relatie gevonden [5].
- Het aantal verhuizingen dat een kind/jongere meemaakt beïnvloedt het gedrag negatief [3].

- Het opgroeien van kinderen in eenoudergezinnen beïnvloedt het gedrag negatief [3].

- Daarnaast hebben veel (allochtone) jongeren uit achterstandswijken te maken met discriminatie en territoriale stigmatisering, waardoor zij minder kansen krijgen [7].

- Mediagebruik gebruikt neemt tijdens de adolescentie sterk toe, ook dit heeft invloed op wat zij doen en laten [9].

Dit is slecht een selectie uit alle factoren die van invloed op de motivatie en prestaties van jongeren kunnen zijn, deze vallen niet onder neighborhood effects, maar kunnen deze wel beïnvloeden, of hierdoor beïnvloed zijn.

Conclusies:

Zoals reeds gebleken is zijn de drie besproken theorieën sterk met elkaar verweven en zijn bovendien door dat netwerk nog andere factoren die van invloed zijn op de motivatie en prestaties van adolescenten geweven. Een zeer complex opgave dus, om het maximale (zowel qua motivatie als prestatie) uit adolescenten te halen. Wel is bekend dat neighborhood effects invloed hebben, hoewel de invloed gering is, en factoren als het gezin en individuele kenmerken een veel grotere invloed hebben, en dus belangrijker moeten worden geacht. Daarnaast is bekend dat neighborhood effects minder duidelijke indicatoren zijn voor gedrag en emotioneel welzijn, maar duidelijk meer effect hebben op de schoolprestaties.

Van de drie besproken theorieën blijken (zoals de hypothese veronderstelde) de sociale netwerken (dus de Collectieve Socialisatie-theorie en de Social Contagion-theorie) van groter belang te zijn dan de aanwezige instellingen (Institutional Resource-theorie). Zo blijkt het hebben van een goede relatie met een volwassene de kans op risicovol gedrag (zoals het drinken van alcohol of drugsgebruik) te verkleinen, en het hebben van contact met leeftijdsgenoten kan zowel positieve als negatieve gevolgen hebben op de motivatie en prestaties van adolescenten. Het krijgen van feedback (door leeftijdsgenoten of volwassen rolmodellen) over taken die men verricht, heeft positieve gevolgen voor de motivatie. Dan weet men namelijk waartoe het verrichten van een bepaalde taak dient. Hierdoor verkrijgt iemand 'controle inzicht' waardoor de meerwaarde van het verrichten van een taak duidelijk

is, wat de motivatie zal doen stijgen. Motivatie en prestatie zijn dus directe gevolgen van de relaties die een adolescent heeft binnen de wijk.

De instellingen hebben 'slechts' indirecte gevolgen, omdat zij, indien van een hoge kwaliteit, positieve relaties tussen adolescenten, en de adolescent en een volwassene faciliteren. Deze volwassene of bevriende adolescent kan vervolgens weer invloed op de adolescent en zijn motivatie en prestaties uitoefenen. De fysieke omgeving bestaat echter niet alleen maar uit instellingen. Ondanks dat andere aspecten van de fysieke omgeving binnen de institutional resource-theorie buiten beschouwing worden gelaten, verwacht ik dat het fysiek aantrekkelijker maken van de openbare ruimte in de wijk invloed zal hebben. Want 'toevallige' ontmoetingen op straat kunnen net zo waardevol zijn als ontmoetingen bij een bepaalde instelling of daarvoor ingerichte omgeving. Uiteraard trekken deze instellingen wel mensen van buiten de wijk aan, maar de stap van het ontmoeten van mensen van buiten de wijk op straat is vele malen kleiner dan het binnenstappen van de instelling waar zij werken/participeren. De 'bezoekers' (personen van buiten de wijk) zullen langer in de openbare ruimte van de wijk verblijven indien deze aantrekkelijk is. Dit vergroot dus de kans op de 'toevallige' ontmoetingen tussen bewoners en bezoekers.

Van beide relaties die onderscheiden worden in dit paper (de relatie met een volwassene of die met de leeftijdsgenoot), moet de relatie met de leeftijdsgenoot tijdens de adolescentie het belangrijkste worden geacht. Dit omdat de adolescent zich tijdens deze fase los maakt van de ouders, maar veelal ook (gedeeltelijk) van andere volwassenen die vaak ook een opvoedkundige rol hebben.

Adolescenten gaan op zoek naar de eigen identiteit, en de identificatie met leeftijdsgenoten is het sterkst, waardoor deze relaties tijdens deze periode het belangrijkste voor de adolescent zijn.

In achterstandswijken spelen met name de familiale leeftijdsgenoten een belangrijke rol, bij de motivatie en het behalen van goede prestaties van adolescenten. Dit omdat het percentage allochtonen in achterstandswijken relatief hoog is. Allochtone ouders kunnen hun kinderen minder goed begeleiden, door ontbrekende kennis van het Nederlandse schoolstelsel of een taalachterstand. Oudere broers, zussen, nichten of neven kunnen hen echter wel de

begeleiding en het vooruitzicht bieden dat zij nodig hebben, en dus fungeren als belangrijke rolmodellen. Gaat een adolescent veel om met vrienden dan heeft dit hoogstwaarschijnlijk negatieve effecten op zijn motivatie en prestaties.

Uiteraard kun je de relaties die adolescenten hebben binnen hun wijk niet sturen, maar mogelijk kun je hier dus wel invloed op uitoefenen door ingrepen in de fysieke omgeving. Twee belangrijke aspecten van de fysieke omgeving die invloed hebben op deze relaties, zijn de aanwezige instellingen (en de kwaliteit daarvan) en de openbare ruimte. Welke mensen ontmoet je en onder welke omstandigheden ontmoet je hen? Dit vormt in principe de basis voor welke relaties een adolescent opbouwt binnen zijn wijk en ook wat de kwaliteit van deze relaties is. De antwoorden op deze vragen kunnen (gedeeltelijk) bepaald worden door de fysieke omgeving, en dus is het van belang dat hierover na gedacht wordt bij herstructurering van achterstandswijken.

Literatuurlijst

- [1] Ameringer, S.W., Bakken, J.P., Brown, B.B., Mahon, S.D.(2008). A Comprehensive Conceptualization of the Peer Influence Process in Adolescence. Dodge, K.A., Prinstein, M.J. (eds.), *Understanding Peer Influence in Children and Adolescents*. New York: The Guilford Press.
- [2] Aspy, C.B., Kegler, M.C., Marshall, L., McLeroy, K.R., Oman, R.F., Rodine, S., Vesely, S.K. (2005). Relationships Among Youth Assets and Neighborhood and Community Resources. Available at: <http://heb.sagepub.com/content/32/3/380.full.pdf> [Accessed 5 oktober 2010]
- [3] Beauvais, C., Jenson, J. (2003). The Well-being of Children: Are There “Neighbourhood Effects”? CPRN (Canadian Policy Research Networks). Available at: <http://homes.chass.utoronto.ca/~bberry/Teaching/soc394/well-being.pdf> [Accessed 7 oktober 2010]
- [4] Brooks-Gunn, J., Leventhal, T. (2003). Current Directions in Psychological Science. Children and Youth in Neighborhood Contexts. Sage. Available at: <http://cdp.sagepub.com/content/12/1/27.full.pdf+html> [Accessed 7 oktober 2010]
- [5] Brooks-Gunn, J., Leventhal, T. (1999). The Neighborhoods They Live in: The Effect of Neighborhood Residence on Child and Adolescent Outcomes. Columbia University. Available at: http://fhs.mcmaster.ca/ceb/community_medicine_page/docs/Leventhal%202000.pdf [Accessed 5 oktober 2010]
- [6] Czyzewski, A. (2009). Carrière maken op je luie reet internetten? Onderzoek naar arbeidsmotivatie van Marokkaans-Nederlandse jongeren. Universiteit Utrecht. Available at: <http://heb.sagepub.com/content/32/3/380.full.pdf> [Accessed 19 september 2010]
- [7] Pannecoucke, I.(2008). Sessie 2: De school in haar omgeving. De buurt als leer- en leefomgeving naar de schoolmuren. Universiteit Antwerpen, onderzoeksgroep Armoede, Sociale Uitsluiting en de Stand. Available at: <http://igitur-archive.library.uu.nl/student-theses/2008-1016-202314/Masterthesis%20Czyzewski.pdf> [Accessed 19 september 2010].
- [8] Verhofstadt-Denève, L. (1991). *Adolescentiepsychologie*. Leuven/Apeldoorn: Garant.
- [9] Zegwaard, S.J. (2005). “Ik ben zo, en dat mag iedereen weten!” Albert Mol: rolmodel of niet? Universiteit Utrecht. Available at: <http://igitur-archive.library.uu.nl/student-theses/2006-0324-082704/Scriptie%20-%20Sanneke%20Zegwaard%2020%20Ik%20ben%20zo%2c%20en%20dat%20mag%20iedereen%20weten.%20Albert%20Mol%20rolmodel%20of%20niet.pdf> [Accessed 19 Oktober 2010]